

lagászati művekből. Érdeklődik a népszerű technikai irodalom iránt, egyedül választ ki könyveket az előkészített könyvek dobozából. Figyeli a rádió tájékoztatását az új könyvekről. Látogatja az olvasótermet, rendszeresen olvassa »A fiatal technikus«, »Tudás — erő« című folyóiratokat!«

A füzetbe beírják az olvasóval folytatott legérdekesebb beszélgetések rövid tartalmát is, véleményét az elolvasott könyvekről, ezenkívül a füzetbe vannak csatolva a könyvtár által az olvasóval együtt összeállított olvasótervek.

Ilyen analitikus füzet vezetése segíti a könyvtárost a fiatal dolgozó olvasásának jobb irányításában.

Ebben az analitikus füzetben azonban sok hiányosság van. Az olvasó viszonyát az elolvasott könyvhöz általános frázisokkal jellemzik, nincs följegyezve egy-egy könyvkérelem megtagadása, nincs mindig tisztázva, mi vezérelte az olvasót a könyv kiválasztásánál.

A fiatal termelők olvasásának egyéni irányításánál a könyvtárosnak segítenek az ajánló bibliográfiai segédeszközök.

A könyvtárosok, ha új jegyzékeket kapnak, mindenekelőtt kijelölik bennük azokat a könyveket, amelyek a könyvtárban megvannak. Azután a termelési értekezleteken megvitatják, hogyan kell felhasználni ezt a jegyzéket az egyéni olvasótervek összeállításánál, milyen olvasónak kell azokat ajánlani stb.

A bibliográfiákkal való propagandamunka eredményei kitűnnek az olvasók nyilatkozataiból. Mit ír például Proskin Oleg:

»Nagyon jó, hogy a könyvtár a biblio-

gráfiák felhasználásával segít a fiatal olvasóknak a legjobb könyvek kiválogatásában. Először »Az orosz szépirodalom klasszikusai« jegyzékkel ismerkedtem meg, amely megmutatta nekem, hogy milyen fogyatékosan ismerem ezt az irodalmat. Most állandóan bibliográfiai segítségét veszem igénybe a marxizmus-leninizmus klasszikusai munkáinak, a szovjetírók, Gorkij, Szimonov, Tyihonov, legjobb műveinek kiválogatásánál!«.

1950. végétől a könyvtár a fiatalsággal való munkánál a Szovjetunió Állami Lenin-könyvtára által kiadott nyomtatott olvasóterveket használja föl. (»Segítség az olvasóknak«), A fiatal olvasók között »A Szovjetunió a békeharc élén«, és »Milyenek kell lennie a szovjetembernek« témáról szóló olvasótervek örvendenek a legnagyobb népszerűségnek.

A 28-as számú könyvtár kölcsönzójében a fiatal termelőkkel való munka fő módszere a fesztelen beszélgetés. Ilyen beszélgetéseket gyakran folytatnak.

A könyvtár dolgozói gondosan és figyelmesen foglalkoznak fiatal olvasóikkal, minden erejüket megfeszítik, hogy segítsenek a legjobb könyvek kiválogatásánál. A könyvtárosok jól ismerik az olvasók érdeklődési körét és igényeit, alaposan tanulmányozzák a bibliográfiai segédeszközöket és maguk is sokat olvasnak.

Naponta gondosan felkészülnek a kölcsönzésre: elemzik előző napi munkájukat, kiválogatják a legjobb könyveket, átvizsgálják a vitrineket és kiegészítik az aktuális kérdések új irodalmával.

M. HODZSEJEVA

A könyvállomány védelme — a könyvtáros egyik legfontosabb kötelessége

Április óta »A Könyvtáros« minden számában hosszabb-rövidebb cikkeket közöl — a könyvállomány védelméről. Ezekben a közleményekben maguk a könyvtárosok hangoztatják, hogy az állomány védelme fontos dolog.

Számos hasznos, másol is megvalósítható tapasztalat látott e cikkekben napvilágot. Tanulhatnak belőlük könyvtárosok éppúgy, mint a könyvtárügy vezető szerveinek dolgozói. Egyidőben folyt vita az új, egyszerűbb kölcsönzési eljárás bevezetése és a szabadpolc-rendszer körül is.

Mivel ezek a témák egymással erősen összefüggnek, helyesnek látszik a legfontosabb kérdésekre egy cikk keretében kitérni.

Előre kell bocsátani, hogy a cikk egyáltalán nem akarja lezárni, befejezni a vitát, csupán összegezni akarja az eddigi tapasztalatokat.

Az új kölcsönzési eljáráshoz.

A kisebb könyvtárak tanulmányozása során rá kellett jönni, hogy az eddig használatos kölcsönzési technika túlságosan bonyolult. Egyes helyeken a

könyvkártyás, személyilapos rendszert is jól alkalmazták, de miután a népkönyvtárosok 90 százaléka társadalmi munkában látja el feladatát, az egyszerűsítést a füzet parancsolja. Ugyanerre az irányba mutatott a Szovjetunió kisebb könyvtárainak kölcsönzési módszere is.

Ezért a kisebb könyvtárakban elhagytuk a könyvkártyát és a személyi lapot és helyette a kölcsönzési füzetet rendszerítettük. Ez a nyilvántartás egyszerűbb és könnyebben ellenőrizhető. Maguk a könyvtárosok is szívesen fogadták.

Éppen ezért nem tartjuk helyesnek Szőnyi elvtársnak, a miskolci megyei könyvtár vezetőjének és Miklósi elvtársnak, az Országos Széchényi Könyvtár könyvtárosának véleményét a kölcsönzőfüzetekről. (Lásd A Könyvtáros 1953. májusi számában.)

Szőnyi elvtárs ellene van az egyszerűsítésnek és bonyolítani akarja a feladatot. Azt követeli, hogy »minden könyvtár ugyanúgy kölcsönözzön, mint azt pl. az új kölcsönzési eljárás 500-on felüli olvasóval bíró könyvtár számára előírja.«

Véleményem szerint Martonosi elvtársnak (ugyanabban a számban) van igaza: még az 500 olvasónál javasolt módszert is egyszerűsíteni kell, mert ha kevés a könyvtáros, akkor ez a technika ahelyett, hogy elősegítené a köl-

csönzést, akadályozója lesz annak. Az élet, a gyakorlat követeli az egyszerűbb technikát.

Miklósi elvtárs, aki cikkében több más kérdésben helyes álláspontot képvisel, ugyancsak a füzet ellen lép fel és megmagyarázza, hogy »miért nem jó az új módszer«. Biztosan másképpen látná a füzet kérdését, ha az új technika kidolgozásakor az egyes kategóriák közti átmenetet is megoldották volna. Miklósi elvtárs, jogosan, attól fél, hogy egyesek más módszereket fognak alkalmazni 101 olvasónál, mint 99-nél. Miklósi elvtárs azt írja, hogy a füzet »rongyolódik, szakad és könnyen szennyeződik.« Ez igaz, de ilyen alapon a kartonok használatát, amelyek a tetejébe még könnyen el is vesznek, sőt a könyvek használatát is ellenezhetné.

Több hozzászólót megtevésztett a javasolt kölcsönzési rendszer merevsége.

Gépi és bürokratikus dolog volna elfogadni a 0—100-ig, 100—500-ig és 500-on felüli kategóriákat. Ehelyett a legegyszerűbb technika ott kell, ahol a könyvtáros társadalmi munkában dolgozik és fejlettebb technika alkalmazható a mellékfoglalkozású, vagy főfoglalkozású könyvtáros esetén.

A kétkártyás módszer a tömegkönyvtárakban kudarcot vallott. Nemcsak Kiskunhalason és Pécsen, hanem a fővárosi kerületi könyvtárakban is. Jogosan tettek szemrehányást a könyvtárosok, amikor a »kezelési szabályzat« szerint azt be kellett vezetni.

Az új kölcsönzési eljárás elősegíti a könyvvállomány védelmét. »Az olvasónak csak aláírás ellenében szabad könyvet kiadni.« elvet sokkal könnyebb megvalósítani és még könnyebb ellenőrizni egy kis könyvtárban a füzet segítségével, mint a kartonokon.

Alá kell iratni minden könyv átvételét!

Akár füzetes, akár kartonos rendszerrel dolgozik a könyvtáros, aláírás nélkül még egy négylapos brossúrát sem kölcsönözhet ki, ha az a könyvtár lel-tári állományába tartozik.

A »Pellengér« rovatban bővebben van szó arról a szegényletes esetről, hogy a kecskeméti megyei könyvtárban, utasítás, többszöri szóbeli megmagyarázás és A Könyvtárosban közölt cikkek ellenére sem iratták alá a könyvek átvételét az olvasóval.

Tanulhatnának a kecskemétiék és mások is a Középülettervező Intézet könyvtárosa: Liborz Aliz elvtársnő cikkéből (A Könyvtáros júniusi számában), akinek több mint 4000 kötetes



„Szabad pole — üveg alatt” a kiskunhalasi Járási Könyvtárban

könyvtárából két és fél év alatt csak hat vagy hét könyv veszett el. Ez persze nem kizárólag; de igen nagy mértékben múltott azon, hogy könyvet csak aláírás ellenében adott ki a könyvtáros.

Minden megyei, járási, városi, önálló községi könyvtár, a Népkönyvtári Központ, vagy a minisztérium munkatársa minden könyvtári ellenőrzés alkalmával gondosan ellenőrizzze, hogy a könyvek kölcsönzésére vonatkozó utasítást végrehajtják-e (aláíratják-e a könyvek átvételét, a kölcsönzési határidő lejártát figyelemmel kísérik-e stb.)

A könyvek megóvása a rongálódástól.

A vita során Szalai István elvtárs, a Szabó Ervin könyvtár dolgozója (A Könyvtáros májusi számában) igen hasznos tapasztalatokat és tanácsokat közöl a könyvek megvédésére.

Feltárja, hogy az olvasók nem vigyáznak a könyvre, hogy összezsúrozzák, kifordítják, gyúrik, bepiszkítják a könyvet.

A könyvtáros nagyon sokat tehet, hogy ez megváltozzék.

Már eddig is több könyvtárban rendeztek kiállítást a könyvtárosok az »így vitted el — így hoztad vissza« témából.

Kiskunhalason a járási könyvtárban kipellengérezik a rendetlen olvasókat.

Az olvasók nevelése a könyvek védelmére lassú, de a legeredményesebb eszköz.

A könyveket kiadásukkor és a visszavételkor alaposan nézze meg a könyvtáros. Bármilyen sokan is várnak könyvre. Az olvasó nevelésének ez igen egyszerű, de nagyon fontos módszere. Az olvasó is jobban vigyáz a könyvre, ha a könyvtáros átnézett könyvet ad a kezébe.

A könyvtárosok bátrabban támaszkodhatnak az olvasók öntudatára, megmutatva nekik a bepiszkított, bezsúrozott könyveket. Az olvasóértekezleteken mindig ejtsenek pár szót a könyvek megóvásáról is.

Az állomány időelőtti megrongálódását a könyvtáros azáltal is megelőzheti, hogy nem akkor adja a könyvet a könyvkötőnek, mikor az már teljesen tönkrement, sőt esetleg már hiányos is. Ajánlatos, hogy a könyvtáros időnként (legalább negyedévenként) átnézze állományát és a javításra szoruló könyveket átadja a könyvkötőnek.

Szabad polc is, meg nem is

Elég heves vita alakult ki a szabad-polcrendszer kérdésében. A vita heve onnan van, hogy két ellentétes kérdést kell megoldani. Még pedig, hogy az olvasónak minél több könyvet megmunkassunk és a kezébe adjunk azért, hogy választhasson belőlük, de ugyanakkor ne adjunk lehetőséget arra, hogy egyes olvasók, akik »túlzottan szeretik« a könyvtári könyvet, állományunkat csökkentsék.

A szabad polc helyes propaganda-módszer, ha biztosítjuk a könyvek védelmét.

Ezért igen jó az, amit több budapesti kerületi könyvtár és néhány megyei és járási könyvtár is csinál, hogy beüvegezett könyvállványt állít a kölcsönzőbe és az üveg mögé teszi, címlapjával az olvasók felé, a könyveket.

Azt hiszem, Szárnovszki elvtárs, a Kismotor- és Gépgyár szakszervezetű könyvtárosa is egyetért ezzel a megoldással.

Ez a könyvpropaganda-módszer annyira bevált, hogy például Kiskunhalason minden kikölcsönzött 100 könyv közül negyvenet innen kérnek az olvasók. Ugyanakkor a könyvkirakat (hívjuk így) hallatlanul megkönnyíti a könyvtáros munkáját is.

Nagyon ajánlatos, hogy minden könyvtár ilyen üveg mögötti könyvkiállításokat készítsen. S már most gondoskodjék, hogy a szükséges költségek szerepeljenek a költségvetésében.

Felmerül az ilyen kirakatnál az a veszély, hogy minden könyvet (vagy minden olyan könyvet, amelyiknek mutatós a címlapja) kiállítanak. Szükséges, hogy az üveg mögött a könyvek bizonyos témák szerinti csoportosításban álljanak. A témákat pedig a polc felső során messziről olvasható fejrát mutassa.

Úgy vélem, hogy a szabad polcnak ez a nem egészen szabad megoldása minden elvtársat kielégít, aki a vitában részt vett és minden könyvtár részére ajánlható.

Szükségesnek tartom, hogy folyóiratunk a jövőben legyen még inkább fóruma a könyvtárosok véleményének. Önálló vélemények, vita, kritika és önkritika kell ahhoz, hogy a magyar könyvtárak tovább fejlődjenek.

BARABÁSI REZSÓ

a Népművelési Minisztérium Könyvtár-
osztályának vezetője